

ВИТЯГ із НАКАЗУ

Головнокомандувача Збройних Сил України

(по особовому складу)

“12” січня 2024 року

м. Київ

№ 75

За плідну співпрацю і взаємодію у справі захисту національних інтересів держави, активне сприяння Збройним Силам України у виконанні покладених на них завдань в умовах воєнного стану

НАКАЗУЮ:

**нагородити почесним нагрудним знаком
“За сприяння війську”**

ГУКА

Ігоря Івановича

хірурга-трансплантолога, громадського діяча, доктора медицини, професора

Головнокомандувач Збройних Сил України
генерал-полковник
Згідно з рішенням
Начальника Кіровоградського центру
Збройних Сил України
Полковник

Валерій ЗАЛУЖНИЙ

Микола МИТЬКЕВИЧ

Шановні колеги!

Шановний Ігоре Івановичу!

Член редколегії журналу «Світогляд», відомий хірург-трансплантолог, доктор медицини, громадський діяч **Ігор Гук** отримав почесний нагрудний знак Головнокомандувача Збройних Сил України «За сприяння війську».

Редколегія та редакція журналу «Світогляд» вітають Ігоря Гука з нагородою, дякують йому за активну громадянську позицію та бажають подальших успіхів у його важливій діяльності в ім'я України! ■

НАМ ПИШУТЬ

**Відгук на статтю Володимира Кампа
ШІСТДЕСЯТНИК ЮРІЙ БАДЗЬО:
КИМ ВІН Є ДЛЯ НАС?**

Автором рецензованого дослідження є **Володимир Камп**, правознавець, суддя Конституційного суду України у відставці. Було б добре, якби польські юристи, які займаються історією права, юриспруденцією та політологи могли познайомитися з цим дослідженням.

Правова держава як суспільне явище має культурний характер. Обмеження її опису та аналізу ознаками, що визначені як нормативні, ускладнює виявлення перешкод для «утвердження» верховенства права в даній країні та в даний історичний момент. Отже, системні зміни не можуть обмежуватися лише змінами до самого тексту закону. Це було б недоліком, оскільки недооцінювалися б інші, не юридичні фактори, такі як суспільні зміни. Тому у подібних ситуаціях слід розглядати альтернативні засоби змін: робота над зміною соціальних установок населення, розбудова довіри та соціальної комунікації, політико-історичні витоки, перевірені моделі¹.

В Україні є творці правової держави, якими країна може пишатися. Вони заклали основу її сучасної держави, заплативши ціною здоров'я, а часом і життя (поет-дисидент **Василь Стус**). До таких її творців слід віднести дисидента-шістдесятника **Юрія Бадзя**, який був глибоко освіченою людиною. Він досліджував радянський період історії України, зосереджував увагу на етапах колоніального правління в Україні. А також досліджував політичні режими в СРСР: ленінський більшовизм, сталінізм, хрущовську «відлигу» та брежневський «заморожок».

Ю. Бадзьо сприймав хрущовську «відлигу» як можливість для відродження України та підтримував ідеї «радянської перебудови» під керівництвом **Михайла Горбачова**. Він вважав, що в СРСР українці жили в умовах ідеологічного етноциду та політичної

безправності. Бадзьо також висловлював стурбованість щодо потенційного поглинання України російською імперією після проголошення її незалежності у 1991 році. Він підкреслював небезпеку російського фашизму-нацизму, який виник на ґрунті імперського радянського антифашизму.

Після вступу в Інститут української літератури НАН Української РСР у 1962 році Ю. Бадзьо став активним учасником руху українських шістдесятників. Цей рух» виявився значущим явищем у радянській Україні, і його ідеї отримали підтримку за межами країни. У розглянутій статті В. Кампа згадуються також інші діячі антирадянської та парламентської опозиції: **Іван Дзюба**, **В'ячеслав Чорновіл**, **Степан Хмара**, **Володимир Яворівський**, **Дмитро Павличко**. На наш погляд, громадянське відродження України повинно відбуватись через поєднання національних та європейських цінностей на шляху її вступу до Європейського Союзу.

І. Дзюба та Ю. Бадзьо стали ключовими постатями в історії інтелектуального спротиву російсько-радянської імперії в Україні. Вони створили фундамент для подальших поколінь дослідників і активістів, що борються за національну ідентичність і незалежність України. Так, Ю. Бадзьо був видатним політичним діячем і філософом, чий світогляд та політична позиція формувалися на тлі історичних подій в Україні. Його критичний погляд на імперські амбіції Росії та її вплив на Україну збігався з її духовними, а нині й військово-політичними пошуками західних партнерів в боротьбі проти зовнішнього ворога – імперської Росії.

Для Ю. Бадзьо важливішим за все була незалежність та територіальна цілісність України, як це і відзначено в його літературних роботах, особливо в «Праві жити»².

Юрій Бадзьо

Він був лідером Демократичної партії України у 1990–92 роках та одним із головних прихильників ідеї виходу України зі складу СРСР. Його погляди дуже схожі на ідеї, висловлені у промові Президента Польщі *Леха Качиньського* на Вестрплатте у 2009 році. Порухення територіальної цілісності завжди є злом, воно було колись і є сьогодні. Це проблема не лише тоталітаризмів, але й проблема всіх імперських та неоімперських тенденцій у світі. Ми не повинні піддаватися впливу таких тенденцій³.

Зроблений Ю. Бадзьом аналіз політичних процесів в Україні відзначався глибоким інтелектуальним підходом. Він критично ставився до спрощеного поділу української політики на «*демократів*» та «*партократів*» і закликав до нового сприйняття політичного ландшафту, де вже не домінували радянські стереотипи. Попри своє розчарування в характері політичних процесів 1990-х років Бадзьо залишався відданим ідеї справедливої, чесної та структурованої української політики. З роками він віддалявся від прямої політичної діяльності, але не припиняв бути активним громадським діячем і науковцем. Його роботи та інтерв'ю завжди були глибоко осмислені, а деякі оцінки політичних подій в Україні залишаються актуальними і сьогодні.

Впродовж усього періоду незалежності України Ю. Бадзьо виступав як невтомний захисник інтересів української нації. Він постійно опирався спробам нав'язування Україні ідеології російсько-радянської імперії. Особливо відзначалася його боротьба проти мімікрічних дій і зростання впливу цієї імперії, яка намагалась підірвати фундамент української державності та національної ідентичності. Він особливо підкреслював, що в перші роки незалежності Україна стояла на межі політичного підпорядкування цій імперії, акцентуючи на критичності моменту для національної безпеки країни.

Ідея Ю. Бадзя про «*українську Україну*» тісно пов'язана із європейськими цінностями і прагненням українців відчувати себе частиною Європи. В контексті цієї ідеї – «*українська Україна*» – це не тільки про акцент на українській культурі, мові й традиціях, але й про країну, яка є демократичною, гуманістичною та відкритою для всіх національностей. Президент В. Зеленський активно відстоює ці демократичні ідеї в умовах протистояння російсько-фашистській агресії. Ця боротьба сприяє реалізації мрії про вступ України до ЄС та НАТО.

Твори Ю. Бадзя відіграють важливу роль у формуванні громадянської свідомості українців, зокрема, на історію взаємовідносин з імперською Росією, а також допомагають зрозуміти глибокі корені нинішньої боротьби за незалежність і територіальну цілісність. Дисидентський рух 1960-1980-х років, до якого належав і Бадзьо, став основою для формування нових поколінь, готових боронити свій дім.

В радянські часи видатний дисидент-активіст Ю. Бадзьо та рух так званих *шістдесятників* користувалися великою підтримкою серед прогресивної української інтелігенції. Вона не тільки чекала суспільних змін, а й активно готувалася до пострадянської доби, спрямовуючи свої зусилля на навчання та освіту. Ця частина інтелігенції була основою громадянського опору проти радянської влади, що змушувала спецслужби створити списки осіб, які мали бути знищені в разі революційних змін в СРСР. Завдяки мирному переходу до незалежності держав колишнього СРСР, жодна з цих осіб не стала жертвою радянської спецслужби. Тим не менше, ця спецслужба залишила свій негативний слід в історії незалежної України, особливо у відносинах з Росією.

Рух шістдесятників в Україні був частиною більш глобального руху за права людини та демократію, який мав місце в усій Європі. Цей рух був визнаний та частково використаний радянською владою під час «*перебудови*» М. Горбачова, який запозичив

чимало його ідей. Сучасна фашистська Росія, яка веде війну проти України, продовжує радянські імперські традиції, співпрацюючи з такими тоталітарними країнами як Китай, Іран та інші.

В період 1960-1980-х роках в Україні розгорнулася революція, що ставила під сумнів владу російсько-радянської імперії. Цей період можна порівняти з революційною Францією кінця XVIII століття, яка спричинила значні зміни у Європі. Україна також грає роль в зміні політичного ландшафту Євразії, активізуючи антиімперські рухи. Ю. Бадзьо, як представник українських шістдесятників, розглядав Україну як потенційно світову державу. Він вважав, що їй слід не лише протидіяти імперським зазіханням росії, але й створювати основи для глобальних перетворень всередині країни. Проте шістдесятники, які так віддано служили своїй державі, не отримали достатньої вдячності та підтримки, порівняно з дисидентами в інших європейських країнах.

Російські шовіністи та фашисти створюють низку нових понять, таких як «*демократичний централізм*», «*радянська влада*», «*спеціальна операція*», «*федералізація України*», щоб ввести в оману громадськість і, як наслідок, безсоромно дурити та використовувати українців у своїх цілях. Це явище бачили і знали про його наслідки опозиціонери⁴. Сьогодні потрібно не лише вшанувати пам'ять шістдесятників, але й забезпечувати захист та підтримку їхніх нащадків. Українська держава повинна визнати внесок шістдесятників у державотворення та вшанувати їх спадщину в освіті, культурі та політиці.

Міський музей шістдесятників у Києві служить сховищем важливих архівних матеріалів, включаючи матеріали Ю. Бадзя та його однодумців. Цей музей варто перетворити на Державний музей України з філіями по всій країні, адже саме рух шістдесятників відіграв ключову роль у формуванні демократичної ідеології сучасної України. Додатково, має бути створений дослідницький центр руху шістдесятників під егідою Міністерства культури та видана багатотомна енциклопедія цього руху спільно з Національною академією наук України. Потрібно вшанувати історію і вклад шістдесятників, інтегруючи їх праці у науковий діалог. Дивно, що жоден ЗВО не намагається присвоїти собі ім'я одного з представників цього руху, незважаючи на їхній великий вклад в розвиток української державності і громадянського суспільства. Необхідно вести публічне обговорення цього питання, враховуючи його державний статус та важливість для країни.

Ю. Бадзьо є видатним представником Закарпаття, чие ім'я слід вшанувати присвоєнням його Ужгородському національному університету. Відзначаючись як випускник цього навчального закладу, він став не лише значущою постаттю для регіону, але й громадсько-політичним та науковим діячем для всієї України. Його вчення та погляди сьогодні актуальніші, ніж будь-коли, особливо у контексті спротиву агресії імперсько-фашистської Росії.

Сьогодні Ю. Бадзьо виступає для українців як символ стійкості, демократії та європейських цінностей. Його любов до України і віра в майбутнє держави слугують натхненням для наступних поколінь її громадян, наголошуючи на важливості об'єднання та глибокої прив'язаності до рідного краю.

Публікація В. Кампо написана зрозумілою мовою. Її автор дуже послідовно подає пропозиції щодо вшанування людей, які боролися з радянською тоталітарною системою заради захисту українців. Читання цієї публікації нашоветує на порівняння з польським досвідом, зокрема, руху «*Солідарність*»⁵, а її ідеї варті підтримки. ■

Dr. Andrzej Stec

Katedra Organizacji Administracji Publicznej
Uniwersytet Zielonogórski

1 Дивись: Ewa Łętowska, *Trudności w przyswajaniu w Polsce praktyki państwa prawa*, [w:] red. K.

2 Działocha, A. Preisner, *Zasady demokratycznego państwa prawnego w Konstytucji RP*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2006, s. 195 – 227.

3 Бадзьо Ю. *Право жити: Україна в складі СРСР, людина в системі тоталітарного соціалізму*. – К.: Таксон, 1996. – 400 с.

4 Див.: Lech Kaczyński przemawia na Westerplatte 1.09.2009.

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qkqUBrY-XB8>

5 Див.: M. Szumada, *Ukraina jakiej nie znamy*, Свічадо, Львів 2016, с. 149–150.

6 Див.: Europejskie Centrum Solidarności, <https://ecs.gda.pl/>